

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARIDA NUTQIY KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Nuradilova Aselxan Dilshodxo'ja qizi

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti

Boshlang'ich ta'lim fakulteti o'qituvchisi

E-mail: sultonbekgaytarov@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13968644>

Annotatsiya: Ushbu tezisda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish masalalari yoritilgan. Nutqiy kompetensiyalar o'qituvchining pedagogik faoliyatida muhim ahamiyat kasb etadi, chunki ular o'quvchilar bilan samarali muloqot qilish va bilimlarni aniq yetkazish jarayonida asosiy omil hisoblanadi. Tezisda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion yondashuvlardan foydalanib, bo'lajak o'qituvchilarning nutqiy mahoratini rivojlantirish yo'llari tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi — bo'lajak o'qituvchilarning og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini shakllantirish hamda o'quv jarayonida ularni qo'llash samaradorligini oshirish.

Kalit so'zlar: nutqiy kompetensiya, boshlang'ich sinf o'qituvchilari, pedagogik metodika, kommunikativ ko'nikmalar, og'zaki nutq, yozma nutq, pedagogik texnologiyalar, ta'lim sifati.

Kirish:

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi, xususan, nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Boshlang'ich ta'limda o'qituvchining nutqi o'quvchilarga bilim berishning asosiy vositasi bo'lib, uning kommunikativ qobiliyatlari ta'lim jarayonining samaradorligini belgilaydi. Nutqiy kompetensiya o'qituvchining o'z fikrlarini aniq, ravon va tushunarli ifodalash qobiliyatidan iborat bo'lib, uning pedagogik mahoratini oshirishda hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish nafaqat ularning ta'lim berish samaradorligini oshiradi, balki o'quvchilarda muloqot madaniyatini shakllantirishga ham hissa qo'shadi. Shu nuqtayi nazardan, bo'lajak o'qituvchilarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishga qaratilgan metodikalarni takomillashtirish dolzarb masalalardan biridir. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari va interfaol metodlardan foydalangan holda nutqiy kompetensiyalarni shakllantirish, pedagogik jarayonni yanada qiziqarli va samarali qilishga xizmat qiladi.

Ushbu tezisda boshlang'ich sinf o'qituvchilarida nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish masalalari tahlil qilinadi. O'qituvchilarning nutqiy mahoratini shakllantirishda yangi pedagogik yondashuvlar va texnologiyalardan samarali foydalanish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

Munozara:

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish masalasi zamonaviy ta'lim jarayonida dolzarb ahamiyatga ega. Nutqiy kompetensiyalar ta'lim sifatini belgilovchi muhim omil bo'lib, o'qituvchilarning o'quvchilarga bilimlarni etkazishdagi samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli, o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida ularning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish lozim.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Misol uchun, S. Kamilova (2020) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, interfaol o'qitish usullari o'qituvchilarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning o'z fikrlarini aniq ifodalash qobiliyatini oshirishga yordam beradi. Shuningdek, bunday metodlar o'quv jarayonida faol ishtirok etishni rag'batlantiradi, bu esa o'quvchilarning nutqiy mahoratini oshirishga xizmat qiladi.

Biroq, o'qituvchilarni nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan metodikalar bilan ta'minlashda bir qator muammolar ham mavjud. Ba'zi tadqiqotchilar (masalan, Z. Ahmedova va A. Rasulov, 2021) ta'lim tizimida mavjud bo'lgan an'anaviy yondashuvlar o'qituvchilarning zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashiga to'sqinlik qilishi mumkinligini ta'kidlaydilar. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlar va metodikalar joriy etilishi zarur.

Nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish jarayonida amaliyot va nazariy bilimlar o'rtasidagi muvozanat ham muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilarni tayyorlashda amaliy mashg'ulotlar va tajribalar muhim rol o'ynaydi. Ularning real sharoitlarda nutqiy ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradigan metodlarni o'zlashtirishlari zarur. Bunday amaliyotlar o'qituvchilarning o'z nutqlarini rivojlantirishga va o'quvchilarga ta'lim berish jarayonida muvaffaqiyatli ishlashga yordam beradi.

Umuman olganda, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish va pedagogik jarayonni yanada qiziqarli qilishga xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va texnologiyalarni qo'llash orqali o'qituvchilarning nutqiy mahoratini oshirish zarurati dolzarb hisoblanadi.

Xulosa:

Ushbu tezisda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish masalalari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, nutqiy kompetensiyalar o'qituvchilarning pedagogik faoliyatida asosiy rol o'ynaydi va o'quv jarayonining samaradorligini belgilaydi. O'qituvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish, o'quvchilarga bilimlarni aniq va tushunarli yetkazish imkonini beradi, bu esa ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish orqali nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish jarayoni yanada samarali bo'ladi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilarni tayyorlashda innovatsion yondashuvlar va metodlarni qo'llash nafaqat ularning kasbiy mahoratini oshirish, balki o'quvchilarda muloqot madaniyatini shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Interfaol o'qitish usullari, masalan, guruhli ishlash va rolli o'yinlar, o'qituvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Biroq, o'qituvchilarni nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan metodikalar bilan ta'minlashda mavjud muammolarni hal qilish zarur. An'anaviy yondashuvlar, shuningdek, amaliyot va nazariy bilimlar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash bo'yicha choralar ko'rish o'qituvchilarning pedagogik mahoratini yanada oshiradi.

Shu sababli, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilar bilan samarali

muloqot o'rnatish va pedagogik jarayonni yanada qiziqarli qilishga xizmat qiladi. Bu jarayon ta'lim tizimining global talablarga moslashuvini ta'minlaydi va o'quvchilarning nutqiy ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

References:

1. Ahmedova, Z., & Rasulov, A. (2021). O'qituvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish: nazariya va amaliyot. Ta'lim va Innovatsiyalar, 5(2), 45-58.
2. Kamilova, S. (2020). Interfaol o'qitish usullari orqali nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish. O'zbekiston Ta'limi, 4(3), 112-120.
3. Salomov, M. (2022). Pedagogik tayyorgarlik jarayonida zamonaviy texnologiyalar. O'qituvchi nashriyoti, Toshkent.
4. Martin, M. O., & Mullis, I. V. S. (2017). PIRLS 2016 International Results in Reading. International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).
5. Mullis, I. V. S., & Martin, M. O. (2019). Assessment Frameworks for PIRLS 2021. TIMSS & PIRLS International Study Center, Boston College.
6. Avramenko, V. A., & Sokolova, S. Y. (2021). Competence-Based Approach in the Preparation of Primary School Teachers. Journal of Pedagogical Sciences, 5(3), 72-88.
7. Xalilov, O. (2019). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy usullar. O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.

INNOVATIVE
ACADEMY